

ÖĞRENEN ŞEHİRLER VE TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALARI

Yetkili Yazar | Correspondent Author: Duygu AK ÇETİN

Learning Cities and Implementations in Turkey

Yazar(lar) | Author(s)
Duygu AK ÇETİN¹

MAKALE BİLGİSİ	ÖZ
<p>Makale Geliş Tarihi : 25/07/2023 Makale Kabul Tarihi : 03/01/2023</p> <p>Anahtar Kelimeler: UNESCO Öğrenen Şehirler Küresel Ağı, Öğrenen Şehir, Hayat Boyu Öğrenme, Yerel Yönetim.</p>	<p>Öğrenmenin belirli bir yaşla ve okulla sınırlı olmadığı anlayışına dayanan yaşam boyu öğrenme kavramının önemi, 1990'lı yıllardan itibaren Avrupa Birliği'nin de özel bir önem atfettiği konuların başında gelerek öğrenen toplumların ve şehirlerin oluşturulmasına kaynaklık etmiştir. 2013 yılında kurulmasından bugüne UNESCO Öğrenen Şehirler Küresel Ağı'na dahil olan şehirlerin sayısı sürekli olarak artmaktadır. UNESCO Öğrenen Şehirler Küresel Ağı'nın kurulmasıyla Türkiye şehirlerinin de konuya ilgisi çok geçmeden başlamış ve 2016 yılından itibaren Türkiye'den üye şehirler kabul edilmeye başlanmıştır. Çalışma, Öğrenen Şehirler Ağı'na Türkiye'den dahil olan şehirlerin uygulama örneklerini ele almaktadır. Çalışmanın amacı, Türkiye şehirleri için henüz yeni olan "öğrenen şehir" kavramını literatüre kazandırmak, üye belediyelerin örneklerini ortaya koyarak üye/aday olmak isteyen şehirler için de kılavuzluk yapmaktır. Türkiye üye şehirlerinin öğrenen şehir olmanın gereklerini yerine getirerek hem örgün hem de yaygın ve sargın öğrenmeye yönelik çalışmalar ve projeler yürüttükleri görülmektedir. Ancak Türkiye şehirleri için bu programın geliştirilmeye muhtaç olduğunu da belirtmek gerekir.</p>
ARTICLE INFORMATION	ABSTRACT
<p>Submission Date : 25/07/2023 Accepted Date : 03/11/2023</p> <p>Keywords: UNESCO Global Network of Learning Cities, Learning City, Learning Throughout Life, Local Government.</p>	<p>The importance of the concept of lifelong learning, which is based on the understanding that learning is not limited to a certain age and school, has been one of the issues that the European Union has attached special importance to since the 1990s, and has been a source for the creation of learning societies and cities. Since its establishment in 2013, the number of cities that are included in the UNESCO Learning Cities Global Network are constantly increasing. With the establishment of the UNESCO Learning Cities Global Network, the interest of our country's cities began not long after, and member cities from our country began to be accepted beginning from 2016. The study deals with the application examples of cities from our country that are included in the Learning Cities Network. The aim of the study is to introduce the concept of "learning city" to the literature, which is new for Turkish cities, and to guide cities that want to become members/candidates by presenting examples of member municipalities. It is seen that the member cities of our country carry out studies and projects for both formal and informal learning by fulfilling the requirements of being a learning city. However, it should be noted that</p>

¹ Arş. Gör. Dr., Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, duygu.ak@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6736-5643

this program needs to be developed for the cities of our country.

1. Giriş

Eğitimin okul ve benzeri kurumlar tarafından sağlanan bir aktivite olduğu ve kişilerin çocukluklarında öğrendikleri bilgilerin yaşamın ilerleyen yılları için geçerlilik taşıdığı anlayışlarının 1980'li yıllardan itibaren değişmesiyle birlikte birey merkeziliği ile okul dışı ve belirli bir zaman dilimi ile sınırlandırılmamış eğitime vurgu yapan yaşam boyu öğrenme/eğitim kavramı gündeme taşınmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren Avrupa Birliği'nin özel bir önem atfettiği konuların başında yaşam boyu eğitim/öğrenme konuları gelmektedir. Konuya verilen önemi göstermesi bakımından 1996 yılı "Avrupa Yaşam Boyu Öğrenme Yılı" olarak ilan edilmiştir.

2013 yılında UNESCO'nun Öğrenen Şehirler Küresel Ağı'nı oluşturmasıyla gerek yurttaşların yaşamlarındaki bütün seviyelerde çeşitli öğrenme materyallerine ve olanaklarına erişimlerinin olduğu bir yer gerekse de sakinlerin öğrenmelerini hızlandırmak için uygulanan bir süreç olarak (Boschier, 2018: 422) öğrenen şehirler dünyanın her bölgesine yayılmıştır. Açıkça öğrenen şehir çabası yaşam süresinin bütün düzeylerinde yenilik, öğrenme ve ekonomik kalkınmanın zenginleştiği sistemlere dönüşüm amacıyla tasarlanmıştır (Fitzgerald and Zientek, 2015: 22).

Çalışma, yerel yönetimlerin başat rolde olduğu Öğrenen Şehirler Ağı'na Türkiye'den dahil olan şehirlerin uygulama örneklerini ele almaktadır. Literatürde öğrenen şehirlerin Türkiye'deki tüm üye şehirler üzerinden uygulama örneklerini inceleyen başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın amacı, Türkiye şehirleri için henüz yeni olan "öğrenen şehir" kavramını literatüre kazandırmak, üye belediyelerin örneklerini ortaya koyarak üye/aday olmak isteyen şehirler için de kılavuzluk yapmaktır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde öğrenen şehirlerin temelinde bulunan yaşam boyu eğitim/öğrenme kavramına yer verilmekte; ikinci bölümde, öğrenen şehirlerin gelişimi ve tanımlanması, UNESCO Öğrenen Şehirler Küresel Ağı ve öğrenen şehirlere dünyadan uygulama örnekleri açıklanmaktadır. Öğrenen şehirlerin Türkiye'deki uygulamaları ise çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturmaktadır.

2. Yaşam Boyu Eğitim/Öğrenme

Öğrenme kavramına yönelik farklı bakış açılarının varlığı, kavram üzerinde farklı tanımlar geliştirilmesine neden olmuştur. Kurutçu (2019:21)'ya göre öğrenme, sabit bir bilginin geliştirilmesi ve en iyi şekilde kullanılması amacı ile durağan olmayan ve kalıcı değişikliklere olanak veren bir süreçtir.

Öğrenmenin belirli bir yaşla ve okulla sınırlı olmadığı anlayışına dayanan yaşam boyu öğrenme kavramının temelinde kişiler için artık örgün/yaygın/sargin ve akademik/mesleki eğitimlerin zaruri hale gelmesi ve bu eğitimlerin yaşam boyu süren bir etkinlik olması gerektiğinin anlaşılması yatar (Akın, 2022: 571). Kavramı dile getirmemekle beraber yaşam boyu eğitim köklerini Eduard Lindeman'ın 1920'lerin ortalarında deneyimin yansımaları, bütün eğitsel sağlayıcıların, bütünsel eğitim, yaşam boyunca eğitim, özyönetimli öğrenme ve mesleki ve mesleki olmayan eğitimin reformu fikirlerini teşvik ettiği yazılarından alır. Yaşam boyu eğitim, öğrenmenin yaşam boyu devam ettiği fikrini somutlaştırır ve bu süreç yoluyla kişiler yeterliklerini, diğer bir

söylemle bilgilerini, yeteneklerini ve becerilerini artırır ve böylece çevreleri üzerinde daha fazla kontrole sahip olurlar (Watson and Wu, 2015: 6).

1960'lar ve 1970'lerde UNESCO yaşam boyu eğitimi bir örgütlenme ilkesi olarak almış ve çeşitli ülkelerden bazı yazarlar toplumun iyileşmesi için yaşam boyu eğitimin önemini teşvik etmiştir (Watson and Wu, 2015: 6). 1972 tarihli UNESCO Eğitimin Geliştirilmesi Komisyonu toplantısında kişilerin hayatı boyunca eğitimin süregelen, esnek, okul ve dışındaki ortamları kapsayacak şekilde tasarlanması gerektiğinden bahsedilmiştir (Akbaş ve Özdemir, 2002: 2). Yaşam boyu öğrenmeye duyulan ihtiyaç ayrıca OECD'nin 1973 tarihli "Yaşam Boyu Öğrenme İçin Bir Strateji" adlı raporunda vurgulanmıştır.

Dünyanın birçok bölgesinde şehir yetkilileri öğrenmenin okulların ya da okul benzeri kurumların sorumluluğu olduğunu varsayar. UNESCO Faure Raporu (1972) üyeleri öğrenmeyi ve eğitimi beşikten mezara kadar ilerletmek istemişlerdir (Boschier, 2018: 420). UNESCO Yaşam Boyu Öğrenme Enstitüsü'nün 1972 yılında yayımlanmış olduğu ve kısaca "Faure Raporu" olarak bilinen "Olmayı Öğrenmek-Bugünün ve Yarının Eğitim Dünyası" adını taşıyan rapor, eşitsizlik ve yoksulluklar gibi birtakım evrensel risklerin karşısında eğitimin altını çizmiş; kişilerin kendini gerçekleştirebilmeleri için yaşam boyu eğitimin tek adres olduğu, böylece öğrenen toplumların da oluşturulabileceği ve eğitimin merkezine bireyin kendisinin yerleştirilmesi gerektiğini vurgulayarak (Akın, 2022: 572); yaşam boyu eğitimin, bütün eğitim sisteminin reformu için lider bir kavram olacağı garanti edilmiştir (Watson and Wu, 2015: 6).

1990'lı yıllardan itibaren Avrupa Birliği'nin de özel bir önem atfettiği konuların başında yaşam boyu eğitim/öğrenme konuları gelmektedir. Faure Raporu'ndan yaklaşık 25 yıl sonra 1996'da -kısaca dönemin Avrupa Birliği başkanının soyadı olan Delors Raporu olarak da adlandırılan- "Öğrenen Topluma Doğru: Öğrenme ve Öğretme" başlıklı Beyaz Bülten'de yaşam boyu öğrenmenin dört ayağı olarak "bilmeyi öğrenme", "yapmayı öğrenme", "olmayı öğrenme" ve "birlikte yaşamayı öğrenme" kabul edilmiştir. Faure Raporu'nun bireyi incelemesinden farklı olarak bu rapor toplumsal aidiyet ve birlikte yaşama fikirlerini incelemektedir (Akın, 2022: 573).

Süresi itibarıyla doğumdan ölüme kadar devam ettiği kabul edilen yaşam boyu öğrenme kavramı, Avrupa Komisyonu'na göre "kişisel, yurttaşlık, sosyal ve/veya istihdamla ilgili bir bakış açısıyla bilgi, beceri ve yeterlikleri geliştirmek amacıyla yaşam boyunca gerçekleştirilen tüm öğrenme etkinlikleri" şeklinde; OECD'ye göre "ömür boyu devam eden bilinçli öğrenme" şeklinde tanımlanmıştır. Yaşam boyu öğrenme kavramı kapsamı itibarıyla bakıldığında "öğrenenlerin hedefler veya öğrenme araçları üzerinde çok az kontrolü olduğu örgün (*formal*) öğrenme; öğrenenlerin hedefleri kontrol ettiği ancak öğrenme araçlarını kontrol edemediği yaygın (*non-formal*) öğrenme; öğrenenlerin araçları kontrol ettiği ancak öğrenmenin amaçlarını kontrol edemediği sargın/algın (*informal*) öğrenme ve öğrenenlerin hem amaçları hem de araçları kontrol ettiği öz-yönelimli öğrenmelerin hepsini içermektedir (Akın, 2022: 575-576). Başka bir ifadeyle, yaşam boyu öğrenmenin okul öncesi yaşlardan itibaren başlayarak emeklilik ertesine kadar süren bütün örgün, yaygın ve sargın öğrenmeleri kapsadığı söylenebilir (Güleç vd., 2012: 37-43):

- Örgün (*formal*) öğrenme: Eğitim ve öğretimin verildiği okullarda müfredat kapsamında verilen ve beraberinde diploma alınmasını sağlayan öğrenmedir.

- Yaygın (*non-formal*) öğrenme: Okulda diploma almayı sağlayan eğitim yerine bundan faydalanamayanlar için okul dışında mesleki becerilerin ve bunun bir göstergesi olarak sertifika edinilmesini sağlayan öğrenmedir.
- Sargın/Algın (*informal*) öğrenme: Bireylerin ihtiyaç ya da ilgi duydukları ya da zayıf oldukları bir alanda gerekli bilgi ve yetenekleri edinmelerini sağlayan öğrenmedir. Doğal öğrenme olarak da adlandırılır. Günlük yaşam içindeki istem dışı öğrenmeyi de kapsar.

Yaşam boyu öğrenme felsefesi; insanın doğası gereği öğrenme güdüsüne sahip olduğuna ve dış faktörler tarafından sınırlandırılmazsa kişinin yaşam boyu öğrenme için gerekli güdüye sahip olduğuna inanmaktadır. Bu, kişilerin, yaşamları boyunca okula gitmelerini gerektiren bir anlam ifade etmez; bireyin yaşamı boyunca potansiyelini ve yeterliklerini geliştirmesini sağlayan yeni bilgiler arama isteği kişiyi hem toplumdaki hem de iş dünyasındaki yeniliklere karşı etkin kılmaktadır (Güleç vd., 2012: 41).

Yaşam boyu öğrenme Avrupa'sını gerçek kılmak amacıyla geniş bir yelpazede farklı Avrupa Birliği üye ülkeleri geçen on yılda eğitim sistemlerini daha esnek yapmak için yapısal değişimi teşvik etmiştir. Çok yakın geçmişte ulusal hükümetler eğitimin tasarım ve tedarigini yönetimin daha yüksek düzeylerinden yerel veya bölgesel hükümetlere doğru adem-i merkezileştirmeye ve yaşam boyu öğrenme için yerel ağların inşasını harekete geçirmeye başlamıştır (Preisinger-Kleine, 2013: 523). “Avrupa Yaşam Boyu Öğrenme Yılı” olarak 1996 yılının onaylanması ile; eğitimin kişiler arasında ayırım yapmayan bir nitelikte olmasının sağlanması, kişilerin öğrenmeye yönelik kabiliyet ve yeterliliklerinin artırılması, eğitim olanaklarından yararlanamamış kişilerin lehine olacak şekilde mesleki eğitimin teşvik edilmesi gibi amaçlar belirlenmiştir (Akbaş ve Özdemir, 2002: 7).

Avrupa yeni binyıla yaklaşırken yükselme dönemi büyük ölçüde Avrupa Komisyonu'nun yaşam boyu öğrenmeyi Avrupa politikasının ön sırasına koyan Lizbon Gündemi tarafından hızlandırılmıştır. Bu politikanın anahtar stratejilerinden biri, öğrenen şehirler ve bölgelerin gelişimidir. Bununla birlikte yaşam boyu öğrenmenin yerel ve bölgesel boyutları üzerine Avrupalı politika belgesi 2002'de basılmıştır. Norman Longworth tarafından yazılan bu belge açıkça “Avrupa çapında bir öğrenme kültürünü teşvik etmek için öğrenen şehirler, bölgeler ve topluluklar geliştirmeye ve yerel çok işlevli öğrenme merkezleri kurmaya ihtiyaç olduğunu” ifade etmektedir (Németh, 2020: 70). Yaşam boyu öğrenmenin topluluklar arasında önem kazanması ile öğrenme unsuru şehirlerde daha geniş alanlara yayılmış ve sürdürülebilir olmuştur (Bilgimöz ve Uygur, 2022: 49).

3. Öğrenen şehirler

Yaşam boyu eğitim literatürü öğrenen şehirler ile bağlantı kurarken, “öğrenen toplum” kavramına dikkat çeker. Modern öğrenen şehir kavramı, “öğrenen toplum” kavramından ileri gelmektedir. 1972'de Uluslararası Eğitimin Gelişimi Komisyonu'nun “Öğrenmek: Bugünün ve Yarının Eğitim Dünyası” Raporu, “öğrenen toplum” kavramını ileri sürmüş ve UNESCO Üyesi ülkelere eğitim yapılarını iki temel öncül üzerine yeniden organize etmeleri çağrısında bulunmuştur: 1) bütün aktörlerin eğitim tedarikçisi olmaları, 2) bütün yurttaşların öğrenen toplumun sağladığı olanakların avantajından bütünüyle faydalanarak öğrenmeye katılması. Buna göre bütün sektörler - kamu sektörü, sanayi, bilgi iletişim, ulaşım- eğitimin teşvik edilmesinde yer almalıdır (Osborne, Kearns ve Yang, 2013: 409-410).

1990’larda öğrenen toplum yaşam boyu resmi ve gayri resmi eğitim ve öğrenmenin nihai bir hedefi olarak tanımlanmaya, tartışılmaya ve müzakere edilmeye başlanmıştır. Birçok yazar gelişen teknolojiler ve insanların, ekosistemlerin ve sınırlar ötesinde ekonomilerin artan karşılıklı bağımlılığına bir karşılık olarak yerel ve küresel düzeydeki hızlı toplumsal değişimin 21. yüzyılda öğrenen bir toplumunun geliştirilmesindeki başlıca güdü olduğu fikrini desteklemiştir. UNESCO, “yaşam boyu eğitimin düzgün bir uygulamasının eğitime erişim ve öğrenmenin garanti altına alındığı öğrenen bir toplumun yaratılmasıyla sonuçlanacağını” önermiştir. Bu çeşit öğrenen toplumun yaşam süresi boyunca resmiden gayri resmi öğrenmeye kesintisiz öğrenmeyi destekleyeceği, toplumun bütün sektörlerinde eğitimin takdirini geliştirdiği gibi hükümet ve işletmelerden kaynaklar ve politikaların eğitime eşit ve sürekli erişimi ve eğitimin finansmanını destekleyeceği önerilmiştir (Watson and Wu, 2015: 6-8).

Öğrenen bir toplumu inşa etmede ulusal hükümetler gündemi ve vizyonu belirlemede başlıca role sahiptir. Bununla birlikte, bir ülke, esas itibarıyla, bütün bölgelerinin, şehirlerinin ve topluluklarının toplamıdır ve gerçek eylem bölgeler, şehirler ve topluluklarda meydana gelir. Bu nedenle bir ülkenin öğrenen toplumu yalnızca il il, şehir şehir, topluluk topluluk inşa edilebilir (Osborne, Kearns ve Yang, 2013: 410). Böylece öğrenen şehirler, “topluluk öğrenme”sinin en iyi özelliklerini sürdürerek ve küreselleşme ve kentleşmenin güncel küresel eğilim ve zorluklarının bazılarını yakalayarak hem politika yapıcılara hem de uygulayıcılara yeni bir eğitimsel karşılık sunmuştur (Popovic vd., 2020: 34).

Neredeyse dünyanın her yerinde şehirler, geniş spektrumlu konular dizisi ile mücadele etmektedir. Bunlar sosyal parçalanmanın, topluluk ve ortak kimlik duygusunun kaybının eşlik ettiği, kırdan kente yoğun göçler ile hızlı kentleşmenin etkilerini, çevresel zorlukları, insan hakları konularını ve birçok şehirdeki büyüyen eşitsizlikleri içermektedir (Osborne, Kearns ve Yang, 2013: 413). 2050 itibarıyla dünya nüfusunun %70’inin şehirlerde yaşayacağını tahmin edilmesi temeliyle Hamburg kökenli UNESCO Yaşam Boyu Öğrenme Enstitüsü öğrenen şehirlerin yaratılmasını bir gereklilik olarak teşvik etmede yönlendirici bir merkez olmuştur (Boschier, 2018: 432).

Küreselleşme çağında öğrenen şehirlerin bir şehrin ekonomik kalkınmasını desteklemede anahtar bir role sahip olduğuna ilişkin geniş bir uzlaşma söz konusudur (Preisinger-Kleine,2013: 522). Ayrıca öğrenen şehirlerin geliştirilmesine ilişkin bir diğer gereklilik, UNESCO Yaşam Boyu Öğrenme Enstitüsü’nün şehirlere daha dayanıklı eğitim sistemleri geliştirmeleri için Öğrenen Şehirler Küresel Ağı’na katılmalarını salık vermesi ile gerekçelendirilebilir (Webb et al, 2020: 423).

Plutarch’ın söylediği gibi, ‘şehir en iyi öğretmendir’. Çünkü toplumsal ve yönetsel yapıları ve kültürel ağları ile sonsuz eğitim potansiyeli içermektedir (Osborne, Kearns ve Yang, 2013: 409-410). Özellikle son yirmi yılda, kendilerini “öğrenen şehir” olarak niteleyen şehirlerin sayısı sürekli olarak artmaktadır (Preisinger-Kleine, 2013: 522).

3.1. Öğrenen şehirlerin gelişimi ve tanımlanması

Uluslararası Öğrenen Şehirler Platformu’nun temel fikirleri ve öğrenen şehirlerin gelişimi yeni değildir. Mekan temelli öğrenme fikri uzun zamandır mevcuttur. Kökleri Antik Yunan’a kadar geriye götürülebilmekle birlikte öğrenen şehirlerin doğuşu 1972’de OECD’nin “Eğiten Şehirler” (*Educating Cities*) isimli yedi şehir projesi ile

başlamaktadır. Viyana, Edinburg, Kakegawa, Pittsburg, Edmonton, Adelaide ve Gothenburg ekonomik performanslarını geliştirmek için strateji ve politikalarının odağına eğitimi koymuş ve bu deneyim, dünyadaki diğer şehirler için örnek bir modele dönüşmüştür. Çok daha geniş boyutta bir gelişmenin başlaması ise 1990'ları bulmuştur. Bu on yılın ilk yarısında her ikisi de bilgi ve eylemin sınırlarının geriye itilmesine yardımcı olan iki konferans gerçekleştirilmiştir. 1992'de OECD sponsorluğunda Gothenburg'taki 2nci Uluslararası Eğiten Şehirler Kongresi Barselona merkezli ve tüm dünya çapında 370 şehirden fazla üyeye sahip olan Eğiten Şehirler Uluslararası Birliği'ni başlatmıştır. Roma Konferansı ise 1996'da Avrupa Yaşam Boyu Öğrenme Girişimi ve Amerika Eğitim Konseyi tarafından düzenlenmiş ve Yaşam Boyu Öğrenme Dünya Girişimi'ni oluşturmuştur. Bugün bu girişim mevcut olmamakla beraber 1990'larda doğrudan öğrenen şehir bilgisinin gelişimini teşvik etmesi açısından önem taşımaktadır (Biao, Esaete and Oonyu, 2013: 474-475; Németh, 2020: 69).

OECD'nin projesinden yıllar sonra, diğer bir hükümetler arası örgüt olan UNESCO, dünyada binlerce şehrin öğrenen/eğiten şehirler inşa etmekte olduğu gerçeğine dayanan küresel bir öğrenen şehir ağını gerçekleştirmek için yeni bir plan girişiminde bulunmuştur (Németh, 2020: 72). Bu girişim genel olarak şehirleri harekete geçirecek küresel bir ağ yaratma ve yaşam boyu kişisel gelişimi, eşitlik ve sosyal adaletin gelişimini, uyumlu sosyal bütünlüğün muhafazasını ve sürdürülebilir refahın yaratımını hızlandırmak için bütün insan potansiyelini geliştirmek ve zenginleştirmek amacıyla kaynaklarını her bir sektörde nasıl verimli kullanacağını gösterme amacına sahiptir (Osborne, Kearns ve Yang, 2013: 409). Bu, açıkça, öğrenmeyi politikalarının ve stratejilerinin önüne koyan şehirlerin inşasının dikkate değer şekilde dünya çapında yaygınlaştığını gösterir. Ağın amacı, yaşam boyu kişisel gelişimi teşvik etmek, eşitliği ve sosyal adaleti geliştirmek, uyumlu sosyal bütünlüğü sürdürmek ve sürdürülebilir refah yaratmak için bütün insan potansiyellerini geliştirmek ve zenginleştirmek amacıyla şehirleri harekete geçirmek ve kaynaklarını her sektörde verimli bir şekilde nasıl kullanacaklarını göstermek için küresel bir platform yaratmak ve geliştirmektir. UNESCO Küresel Öğrenen Şehirler Ağı şehirlerin kendini öğrenen şehirlere doğru geliştirebileceği ve yurttaşları için daha iyi çevreler yaratabileceği uygun araçlar sunmak amacıyla yenilikçi ve yerinde bir girişim olma niyetindedir (Németh, 2020: 73).

UNESCO'yu destekleyen Çin, Pekin'de ortaklarla birlikte çalışarak UNESCO Öğrenen Şehirler 1nci Uluslararası Konferansı'na ev sahipliği yapmayı kabul etmiştir (Boschier, 2018: 427). Böylece UNESCO'nun kılavuz bilgilerine ve öğrenen şehirlerin anahtar özelliklerine dayanarak UNESCO'nun ilk koordine edilmiş öğrenen şehirleri 2013 sonbaharında 102 farklı ülkenin katılımıyla UNESCO Öğrenen Şehirler 1. Uluslararası Konferansı süresince Pekin'de toplanmıştır (Németh, 2020: 73; URL-1). Konferansın sonunda Öğrenen Şehirlerin İnşasında Pekin Bildirgesi oybirliği ile kabul edilmiş, etkili ve hep alıntılanan bir belge olmuştur (Boschier, 2018: 428). Bu bildirmede ve konferansta kabul edilen *Öğrenen Şehirlerin Temel Özellikleri* belgesinde anahtar çıktılar ve öğrenen şehrin tanımına yer verilmiştir. Buna göre; “öğrenen bir şehir herkes için yaşam boyu öğrenmeyi teşvik eden bir şehirdir. Bütün sektörlerde temel eğitimden yüksek eğitime kadar kapsayıcı öğrenmeyi teşvik etmek için kaynaklarını etkin bir şekilde mobilize eder. Ailelerde ve topluluklarda öğrenmeyi yeniden canlandırır; işyerlerinde ve işyerleri için öğrenmeye olanak sağlar; modern teknolojilerin kullanımını genişletir, öğrenmede kaliteyi ve mükemmelliği iyileştirir; yaşam boyunca bir öğrenme kültürünü geliştirir. Böylece şehir bireysel güçlendirmeyi ve sosyal

içermeyi, ekonomik kalkınmayı ve kültürel refahı ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamlaştırır” (Wheeler, 2017: 246).

Öğrenen Şehirler 1nci Uluslararası Konferansı'nın üzerinden iki yıl geçtikten sonra (Eylül 2015'te) Meksiko City'de “Sürdürülebilir Öğrenen Şehirler İnşa Etmek” teması ile 2nci Uluslararası Öğrenen Şehirler Konferansı düzenlenmiştir ve bu konferansta “Sürdürülebilir Öğrenen Şehirlerde Mexico City Bildirgesi” kabul edilmiştir (URL-1). Bu bildirge değerli bir katkı olmuş ve öğrenmeyi Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni savunmak için gerekli bir mekanizma olarak ön plana almıştır (Boschier, 2018: 428-429).

Öğrenen Şehirler 2nci Uluslararası Konferansı'nın üzerinden iki yıl geçtikten sonra (Eylül 2017'de) İrlanda'nın Cork şehrinde 3 ncü Uluslararası Öğrenen Şehirler Konferansı düzenlenmiştir. Bu konferansta Sürdürülebilir Kalkınma Hedef 4 ‘herkesi kapsayan ve herkese eşit derecede kaliteli eğitim sağlamak ve herkese yaşam boyu eğitim imkânı tanımak’ ve Hedef 11 ‘kentleri ve insan yerleşim yerlerini herkesi kucaklayan, güvenli, güçlü ve sürdürülebilir kılmak’ temelinde öğrenen şehirlerin gelişimi değerlendirilmiştir (URL-1).

Gündem 2030'un yaratılması süreci öğrenen şehirleri daha fazla canlandırmıştır. Yerel ve Bölgesel Yönetimlerin Küresel Özel Görev Komitesi'nin işaret ettiği gibi, “şehirler ve bölgeler yoksulluk ve eşitsizliklerin ele alındığı, sağlık ve eğitim hizmetlerinin sağlandığı, ekosistemlerin korunduğu ve insan haklarının garanti altına alındığı yerlerdir”. Öğrenen şehirler yalnızca Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden 4ncü ve 11nci maddeleri karşılamak için değil, aynı zamanda; yoksulluğun, eşitsizliklerin ve çevresel sorunların ele alınmasına yardımcı olabilecek bir yaklaşım olarak benimsenmiştir (Popovic vd., 2020: 35).

Öğrenen şehirler kavramı, öğrenen şehir pratiklerinin yaşam boyu öğrenmenin her yaşta, örgün, yaygın ve sargın eğitimin bütün düzeylerinde ve farklı sektörler ve alanlarda bütün ölçeklerini başarıyla bütünleştirebilecekleri gerçeği nedeniyle eğitim sektörü tarafından da kabul edilmiştir (Popovic vd., 2020: 35). Şehirler içinde yaşayanları öğrenmeye teşvik edecek tesislere, olanaklara ve potansiyele sahiptir (URL-1). Aktivistler belediye başkanına yollar, çöp toplama, geri dönüşüm, su, atık su boşaltımı gibi belediye sorumluluklarına ek olarak öğrenmeyi eklemeyi sorduklarında ilk cevap genellikle: “Üniversitemiz var! Şimdi öğrenmeyi eklemek mi? Neden?” şeklinde olur. Birçok yerde geleneksel belediye sorumluluklarını yerine getirmek bile bir mücadele iken öğrenme fikrine karşı bir direnç vardır. Diğer bazı yerlerde ise belediye başkanları ve yurttaşlar öğrenen bir şehir olmanın ne anlama geldiği ile ilgili merak duyarlar. “Öğrenen bir şehir nedir? Ortalama bir yurttaş öğrenen bir şehri diğer şehirlerden ayıran farkı bilecek midir? Orada bir üniversitemiz var, bu bizim öğrenen şehir olduğumuz anlamına mı gelir? Ünlü bir romancı kahve dükkanının yanındaki evde yaşıyor, bu sayılır mı? Peki Santiago Calatrava tarafından tasarlanan postmodern sanat galerimiz herhangi bir şey ifade eder mi?” (Boschier, 2018: 419-422).

“Öğrenen bir şehir, kasaba veya bölge öğrenmenin temel refah, toplumsal istikrar ve kişisel tatminin gelişimindeki anahtar rolünü tanıyarak ve anlar ve tüm yurttaşların tam potansiyelini geliştirmek için bütün insani, fiziksel ve finansal kaynaklarını hassas ve yaratıcı bir şekilde harekete geçirir” (Han and Makino, 2013: 444). Öğrenen Şehirlerin İnşasında Pekin Bildirgesi öğrenen şehri eğitimin bütün

düzeylerini içerici öğrenmeyi motive etmek için her sektörde kaynaklarını aktif bir şekilde mobilize eden bir şehir olarak tanımlar (Thummaphan and Sripa, 2022: 1-2).

Faure Raporu'nda ortaya konulan ve daha sonra Delors Raporu'nda geliştirilen öğrenen toplum fikriyle ilişkili olarak öğrenen şehirler genelde yaşamın bütün seviyelerinde öğrenmeyi teşvik eder ve bunun gerçekleşebileceği bütün mekanları ve bütün öğrenme biçimlerini kabul eder (Webb et al., 2020: 424). UNESCO öğrenen şehir yaklaşımı, yaşam boyu öğrenmeyi bütün sektörlerde ve ailelerden topluluklara, yerel yönetimlere ve ulusal düzeye kadar bütün düzeylerde uygulamak için pratik, bütüncül ve kapsamlı bir yoldur. Öğrenen şehirler örgün ve yaygın yollarla geniş ve esnek yaşam boyu öğrenme olanakları sağlayan kapsayıcı ve sürdürülebilir öğrenme sistemlerini hızlandırır. Sağlığı, esenliği, zenginliği ve yurttaşların sivil katılımını teşvik eden kapsayıcı, sürdürülebilir, yaratıcı ve girişimci topluluklar yaratılmasına yardımcı olur (Erkkila, 2020: 87).

Öğrenen şehirler içindeki eylem araştırmalarını yürütürken dikkate alınacak dört alan; yeşil şehirler, sağlıklı şehirler, ekonomik olarak güçlü şehirler ve sosyal olarak uyumlu şehirleri içermektedir (Watson and Wu, 2015: 14-16). Bunları açıklarsak;

- Yeşil şehirler; şehir ve/veya bölge içindeki çevresel desteklere ve iyileştirmelere odaklanır. Ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere sürdürülebilir kalkınmanın üç ayağını dengelemek için çalışır.
- Sağlıklı şehirler; bireysel ve topluluk sağlığına ilişkin fiziksel ve sosyal çevreyi kapsar. Dünya Sağlık Örgütü bu ideolojiyi sağlık eşitsizliklerini azaltmak, anne ve çocuk sağlığını desteklemek, iyi sağlığı optimal toplumsal işleyişe bağlamak şeklindeki sağlıklı şehir hedefleri ile benimsemiştir.
- Ekonomik olarak güçlü öğrenen şehirler; literatürde bulunan bütün öğrenen şehir temalarının hemen hepsinin odağının bir parçasıdır. Refah, iş yaratma, mesleki beceri inşasına odaklanmanın yanı sıra ekonomik yaklaşım, aynı zamanda yaratıcı bir eğilimi de desteklemelidir. Örneğin, 2004 yılında UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nı başlatmıştır. Bu yaklaşım ekonomik kalkınmayı şehirlerde topluluğun ve kültürün büyümesine bağlar. Yaratıcı şehirlerin toplumdaki yerel yaratıcı endüstrileri teşvik ettiği ve bunun ekonomik büyümeyi, kültürel ürün ve hizmetlerin yaratımı, üretimi ve tüketimini ve yerel kültür içinde bulunan çeşitlilik anlayışını teşvik ettiği fikridir.
- Sosyal olarak uyumlu öğrenen şehirler; bireysel ve topluluk mutluluğu, uyum, barış ve toplumsal adalet ile ilgilenir. Layard Kolombiya Üniversitesi'nin düzenlediği Dünya Mutluluk Raporu, sosyal, ekonomik, yeşil ve sağlık şeklindeki dört bakış açısını bütünleştirmektedir. "...eğer akılcı davranırsak, yaşam kalitesini yükseltirken Dünya'yı da koruyabiliriz...bunu insanın çevreye olan zararını azaltırken ...mutluluğu arttıran yaşam tarzlarını ve teknolojileri benimseyerek yapabiliriz" şeklinde bir eylem çağrısında bulunmaktadır.

3.2. UNESCO Öğrenen Şehirler Küresel Ağı

Hamburg-kökenli UNESCO Yaşam Boyu Öğrenme Enstitüsü 2013'te öğrenen şehirler hakkında bilgi üretmede ve öğrenen şehirlerin yaratılmasını teşvik etmede yönlendirici bir merkez olarak Öğrenen Şehirler Küresel Ağı'nı kurmuştur (Boschier, 2018: 432). Öğrenen Şehirler Küresel Ağı, UNESCO'nun şehirlere gelişim süreci

boyunca ihtiyaç duydukları uzmanlık, kılavuzluk ve desteği sağlamak amacıyla fikirlerin paylaşımını teşvik etmek ve öğrenen şehirleri desteklemek için aracı olmuştur (Wheeler, 2017: 247).

Öğrenen Şehirler Küresel Ağı, tüm yaş grupları çapında öğrenme katılımını arttırmak ve örgün, yaygın ve sargin eğitim yoluyla öğrenmenin etkililiğini ve kalitesini iyileştirmek için fikirleri paylaşmak ve daha kapsayıcı eğitim ve öğrenme sistemleri inşa etmek amacıyla kurulmuştur. Ağın 2013'te başlatılmasıyla UNESCO temelden yüksek eğitime kapsayıcı öğrenme; işyerlerinin sürdürülebilir büyümesi; toplulukları yeniden canlandırma; bir yaşam boyu öğrenme kültürünü besleme; yerel, bölgesel ve ulusal ortaklıkları teşvik etme ve çevresel zorunlulukları yerine getirmeyi teşvik etmek amacıyla fikirler ve uygulamaları mübadele edebilmek için aktiviteler ve konferanslar organize ederek gündeme yön vermiştir (Webb et al., 2020: 423).

Bu ağda gönüllü katkılar kabul edilmekle birlikte herhangi bir üyelik ücreti bulunmaz. Üyelerin yaşam boyu öğrenmeye ve öğrenen şehir olmaya ilişkin vizyonu ve "Öğrenen Şehirlerin İnşası için Pekin Bildirgesi"ni benimsemiş olması gerekir. Bu ağ; üyeler arasında ortaklıklar ve bağlantılar kurulmasını sağlayarak diyalog ve iş birliğine dayalı öğrenmeye ve kapasite geliştirmeye olanak tanıyarak daha fazla öğrenen şehir inşa edilmesi için gerekli bilgi, araç ve dokümanların temin edilmesini sağlar. Böylece şehirler dinamik bir küresel ağın parçası olarak gerekli desteği elde ederek bağlantılarını güçlendirir ve uygulamalarını sergileme fırsatı elde etmiş olur (URL-1). Ayrıca uygulamalı örnekler ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde dinamik bir yerel otoriteler ağının üyeleri olan şehirlerin öğrenen şehirler olarak büyüme ve rekabetçiliklerini hızlandırdıklarını yansıtmaktadır (Németh, 2020: 72).

3.3. Öğrenen şehirlere dünyadan uygulama örnekleri

Mevcut her bir öğrenen şehir bilgi ve uygulamanın farklı bir anlayışını ve mekânın özgüllüğünü uyumlu hale getirmenin farklı stratejilerini geliştirmiştir (Preisinger-Kleine, 2013: 525). Yani öğrenen bir şehir inşa etmenin tek bir doğru yolu yoktur. Mısır'daki bir öğrenen şehir, Namibiya, Yeni Zelanda, Nijerya veya Nagazaki'dekiyle benzer olmayacaktır. Bazı yerlerde yerel yöneticiler öğrenen şehri toplumsal istikrarı (Çin gibi), refahı (Kore gibi), kültürel farkındalığı (Japonya gibi) geliştirmek veya küreselleşmenin sözde ayrıcalıkları tarafından geride bırakılmış hoşnutsuz yurttaşları yatıştırmak için bir araç olarak düşünür. Kore'de bütün şehirler için her bir yurttaşın evinden yürüyerek beş dakikadan daha az bir mesafede bir kütüphaneye, öğrenen bir merkeze veya bir topluluk merkezine sahip olmak zorunluluğu vardır. Bazı yerlerde öğrenen şehirler toplulukları hedefler; diğerlerinde odak kişisel gelişim üzerinedir (Boschier, 2018: 422-423).

Literatürde başarılı öğrenen şehir modeline ilişkin verilen örnekler genellikle Pecs (Macaristan) ve Cork (İrlanda) örneklerinde yoğunlaşmaktadır. Küresel bir öğrenen şehir olarak Pecs'in Küresel Şehirler Uluslararası Ağı Raporu'nda vurgulanan ve UNESCO Yaşam Boyu Öğrenme Enstitüsü web sitesine ve yayınlarına dahil edilen özel odak, Pecs'in yüksek kültürün çok kültürlü, çok etnikli, çok dilli ve çok dinli boyutları tarafından etkilendiği bir kültür şehri olduğudur (Németh, 2020: 77-78). Pecs Üniversitesi her zaman Pecs öğrenen şehir modelinin gelişiminde anahtar bir rol oynamıştır. Pecs Öğrenen Şehir-Bölge Forumunun temeli 13 farklı eğitim, staj ve kültür kurumu arasında Pecs ve Baranya bölgesinin yerel ve bölgesel otoriteleri ile Ticaret ve Sanayi Odası ile birlikte resmi olarak 2010'da atılmıştır. Diğer taraftan Pecs

Üniversitesi 2016’da Pecs şehri ve çevresindeki anahtar roldeki yaşam boyu öğrenme sağlayıcıları arasında işbirlikçi eylemlerin daha fazla gelişimine yardımcı olabilecek UNESCO’nun Küresel Öğrenen Şehir Ödülüne hazırlık yapmak amacıyla UNESCO’nun Küresel Öğrenen Şehirler Ağı’na yakın bağlarının gerçekleştirilmesine ön ayak olmuştur. Bu bağlamda Pecs Üniversitesi ve belediyesi hem öğrenen şehir kavramının hem de forumun gerçek bir öğrenen topluluğa doğru yayılabileceği yıllık bir öğrenme festivali yapmak amacıyla Öğrenen Şehir/Bölge Forumu’nu kullanmak için bir kampanya başlatmaya karar vermiştir (Németh, 2020: 75-77).

Pecs’in Öğrenen Şehir Programı 1nci Öğrenme Festivalini 15-16 Eylül 2017’de gerçekleştirmiş ve topluluğun okul çağından emekli bireylerine kadar yerel sakinlerinin katılımına dayanan özel programları ile 70’den fazla örgüt ve kurumun da dahil olduğu bir festival olmuştur. Pecs’in Öğrenen Şehir Programı ve Öğrenme Festivali başlangıcından beri yerel ve bölgesel işletmeler, kurumlar ve yerel Ticaret ve Sanayi Odası gibi diğer piyasa yönelimli gruplar ile bağlantı ve ortaklık inşasını vurgulamıştır. Öğrenme festivalinin başlatılması katılımın artmasına, topluluk öğrenmesinin büyüyen ihtiyaçlarına, nesiller arası iş birliğine ve şehrin geri kalmış, az gelişmiş bölgelerinin içerilmesine işaret etmeye yardımcı olmuştur. 20-22 Eylül 2018’de ikinci kez programları ile festivale aktif bağlılık ve katılımlarıyla devam edeceklerini iddia eden 70’ten fazla örgüt ve kurumla birlikte Pecs 2nci Öğrenme Festivali gerçekleştirilmiştir. Festivalin planlanması ve gelişiminde çok sayıda insan birlikte çalışmış ve anaokulu düzeyinde hasat festivalinden yaşlı yurttaşlar için özel öğrenme aktivitelerine kadar uzanan aktiviteler ile birçok topluluk bir araya getirilmiştir. Ayrıca bu ilerleyiş ile uyumlu olarak, “Öğrenen Şehirler ve Kültürler Beraber Çalışıyor” konusunu tartışmak için birçok katılımcı ile özel bir Öğrenen Şehir Konferansı organize edilmiştir. 70’ten fazla katılımcı örgüt ve kurum 120 program yürütmüştür. Renkli programları, çoğunluğu nesiller arası interaktif olayları, dersleri, sunumları, oyunları, konserleri, diyalogları içinde öğrenmenin tekrar neşeyi, eğlenceyi, topluluk inşasını, özeni ve birliği gösterebildiği bir durum olması sağlanmıştır. Böylece konferans, Pecs şehir merkezinde yaşam boyu öğrencilerinin büyük bir bölümünü kapsamıştır (Németh, 2020: 77-79).

Pecs Öğrenen Şehir-Bölge Forumu’na ve Öğrenme Festivaline kıyasla katılımcı ölçeği büyük ölçüde daha fazla olan ve yerel yenilik uygulamalarını ve küresel şehirler ağı ile olan ilişkileri bir araya getiren UNESCO’nun PASCAL ile ortaklık içinde bir pilot proje olarak gerçekleştirdiği Öğrenen Mahalleler Projesi ile Cork Öğrenen Şehir Forumu farklı tipten tedarikçilerin sunduğu yaklaşık 500 katılımcısı ile her yıl bir hafta süren festivale dönüşmüştür. Cork’un Yaşam Boyu Öğrenme Festivali derin topluluk köklerine sahiptir ve kültürler arası ve nesiller arası büyük amaçlarla katılımcı eylemlere adanmıştır. Bu bakımdan yetişkin ve yaşam boyu öğrenme programlarını şekillendirmede önemli bir rol oynar ve etkinliklerde, toplantılarda, katılımı artırma odağına dayanır. Ayrıca festival, “Yaşam İçin Öğrenme: Yetişkin Eğitimi Üzerine Beyaz Belge” isimli 2000 tarihli hükümet belgesini takiben kurulmuş olan 10 Topluluk Eğitim Ağı’nı birbirine bağlar. Bu ağlar festivalin parçası olarak eylemler ve programlar sunar ve örneğin dezavantajlı gruplar gibi topluluktaki belirli gruplara yönelik özel bir yaklaşıma sahiptir. Seçkin paydaşlar grubu programlarının planlanmasında ve başarısında önemli bir rol oynar (Németh, 2020: 79-80).

Pecs ve Cork’un öğrenen şehir modellerinde bazı benzerlikler ve farklılıklar tespit edilebilir: Her ikisi de başkent olmaması sebebiyle benzerdir. Her ikisi de Lizbon

on yılı boyunca –Corks başında Pecs sonunda olmak üzere- Avrupa Kültür Başkentliği yapmıştır. Her ikisi de öğrenme yoluyla vizyon ve misyonlarını yeniden kavramsallaştırmak için topluluklarının, geleneklerinin ve kültürel aktivitelerinin, kurumlarının ve diğer muteber oluşumlarının özel değerlerini kullanmıştır. Her ikisi de bir öğrenme festivali aracılığıyla öğrenmeyi kutlamak için yurttaşlarının gönüllü çalışmalarına ve katılımlarına dayanmaktadır. Bununla birlikte Pecs’in yalnızca 1.000-1.500 kişi arasında sınırlı bir kamu ilgisine sahip üç tane öğrenme festivali organize etmesine karşın Cork, güçlü topluluğuna ve politik bağlılığa ve katılıma dayanarak birçok festival organize etmiştir. Her ikisi de öğrenen şehir gelişiminde ve yeniliğinde uluslararası ortaklıklara ve ağlara açılmıştır. Her ikisi de baskın olarak öğrenen şehir yeniliklerinin katılımcı yönüne odaklanmıştır ve böylece programlarında ve etkinliklerinde yetişkin ve yaşam boyu öğrenci bağlılığını desteklemiştir. Son olarak, her ikisi de öğrenen şehir olmayı amaçlamak ve haliyle bir UNESCO küresel öğrenen şehri olarak seçilmeye başvurmak için önceki kültürel başkent statülerini kullanmıştır. Pecs’teki yetişkin eğitimi ve öğretimi büyük ölçüde devlet monopolü ile işgücü piyasasına odaklanan deforme olmuş bir yapıya sahipken nüfusunun daha geniş ölçekte olmasına dayanarak Cork yetişkin eğitimi kurumlarının görece daha gelişmiş ve dengeli yapısına sahiptir (Németh, 2020: 81-82).

Hem kültürel başkent statüsüne sahip olup hem öğrenen şehir olarak seçilen bir başka şehir, 2022 yılının Avrupa Kültür Başkenti olan Litvanya’nın Kaunas şehridir. 2016 yılında Öğrenen Şehirler Küresel Ağı’na üye olan Kaunas, sahip olduğu geniş bilgi birikimi ile yurttaşlarına yeterli yaygın ve örgün öğrenme olanakları sağlayarak öğrenmeyi teşvik etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda şehir ve üniversite arasında güçlü bir iş birliği kurulmuş, paydaşların temsilcilerinden ve vatandaş gruplarının ve diğer kuruluşların üyelerinden oluşan bir yerel kurul oluşturulmuş ve böylelikle sosyal uyum güçlendirilmiştir. Şehir sosyal, kültürel, ekonomik bütün açılardan ve eğitim-öğretim olanakları açısından son derece zengin olup öğrenmenin şehir genelinde daha da yaygınlaştırılması için plan ve projeler yürütülmeye devam edilmektedir (Bilgimöz ve Uygur, 2022: 60).

4. Öğrenen şehirler ve Türkiye’deki uygulamaları

2013 yılında UNESCO’nun Öğrenen Şehirler Küresel Ağı’nı kurmasıyla birlikte ağa 61 ülkeden 229 şehir üye olup bunlar arasında üye şehir sayısı itibariyle birinci sırada gelen ülke Güney Kore olmuştur (Bilgimöz ve Uygur, 2022: 54). Türkiye şehirlerinin de konuya ilgisi çok geçmeden başlamış ve 2016 yılından itibaren Türkiye’den üye şehirler kabul edilmeye başlanmıştır. Halihazırda Türkiye 2009 tarihli Yaşam Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ile yaşam boyu öğrenmeye olan bağlılığını ilan etmiştir.

Bu belge, Türk toplumunda meydana gelen teknolojik ilerlemeye, iş piyasasındaki dönüşümlere ve diğer dramatik değişikliklere yanıt veren bir yaşam boyu öğrenme sistemi oluşturmayı amaçlamaktadır. Belgeye göre yaşam boyu öğrenme, bireylerin bilgilerini, becerilerini, ilgilerini, niteliklerini ve istihdam olanaklarını geliştirmek için hayatlarının herhangi bir döneminde katıldıkları herhangi bir öğrenme faaliyeti olarak tanımlanır (URL-2). Ayrıca On birinci Kalkınma Planı’nda “İnsan Kaynağı Politika ve Tedbirler” “Mesleki eğitim, işgücünün niteliğini yükseltmeye yönelik geliştirilecektir” vurguları bulunmaktadır.

Türkiye’de öğrenen şehir olma niyetinde olan şehirler öncelikle Türkiye Milli Komisyonu’nun onayını almak zorundadır. Aday olan bir şehir belediyesi, UNESCO Türkiye Millî Komisyonuna ve UNESCO Yaşam Boyu Öğrenme Enstitüsüne başvuru dosyalarını sunar. Ancak ilçe belediyeleri UNESCO Öğrenen Şehirler Küresel Ağına başvuruda bulunamaz ([URL-1](#)).

Türkiye’den UNESCO Öğrenen Şehirler Küresel Ağı’na kabul edilen 9 üye şehir mevcuttur. 2016 yılında üyeliğe kabul edilen ilk şehir Eskişehir olup ardından 2017 yılında Konya, 2019 yılında Hatay, 2020 yılında Afyon-Balıkesir-İzmir ve 2022 yılında Bursa-Sakarya ve Yozgat şehirleri öğrenen şehir programını uygulamaya başlamıştır. Bu başlık altında üyeliğe kabul edilme tarihlerine göre üçer grup halinde üye şehirlerdeki uygulama örneklerine yer verilmesi yararlı görülmektedir.

4. 1. Eskişehir (2016)-Konya (2017)-Hatay (2019)

Türkiye’den ilk öğrenen şehir üyesi olan Eskişehir’in öğrenen bir şehir olarak temel vizyonu, ‘şehir, yurttaşları eğiten bir okuldur’ şeklindedir. Şehrin öğrenmeye olan bağlılığı, iki üniversite ve bir açık öğretim fakültesi kurulmasıyla da görülmektedir. İnsanların sosyo-ekonomik durumları, etnik geçmişleri veya cinsiyetleri fark etmeksizin öğrenme olanaklarına eşit erişimlerini sağlamak, proje ve kapasite gelişiminde diğer öğrenen şehirler ile olan iş birliğini daha ileri düzeye taşımak öğrenen bir şehir olarak Eskişehir’in hedefleri arasındadır. Şehir, dezavantajlı ve marjinalleştirilmiş insanlara yardım etmeye ve sosyo-ekonomik kalkınmalarını çeşitli kamusal öğrenme olanakları yoluyla teşvik etmeye odaklanmıştır. Belediye kamusal hizmetleri her bir birey için erişilebilir kılmaya odaklanan çok çeşitli politikalar benimsemiştir. Bu, bölgesel eğitim merkezlerinde sunulan kurslar için online kayıt imkanını, engelli bireyler için kamusal ulaşımı güçlendirmeyi ve bütün halka açık öğrenme olanaklarına ulaşımını sağlamayı içerir ([URL-3](#)).

Öğrenen bir şehir olarak Konya’nın vizyonu, şehir sakinlerinden gelen artan talep nedeniyle özellikle informal öğrenmeye büyük bir önem atfetmek, zengin tarihi geçmişi ve üniversite kültürünü zenginleştirmektir. Konya’da üç tanesi devlet, iki tanesi vakıf olmak üzere toplam beş üniversite bulunmaktadır. Konya’da formal eğitim programlarının ardından informal öğrenmeye ilgi duyan yurttaşlar için birçok aktivite sağlanmıştır. Şehir üniversitede eğitim görmeyenler, ev hanımları, emekli veya engelli kişiler için geniş çeşitlilikte informal eyleme sahiptir ([URL-4](#)).

Türkiye’den hem yaratıcı hem öğrenen şehir programına dahil olan ilk şehrimiz olan Hatay, EXPO 2021’de ev sahipliği yapmıştır. Hatay Büyükşehir Belediyesi’nin 2020-2024 yıllarını kapsayan Stratejik Planı’nda vizyonu “doğasını, tarihini ve kültürel zenginliğini yaşatarak turizm potansiyelini iyi değerlendiren, çağdaş değerleri benimseyen, refah seviyesini ve eğitim düzeyini destekleyici projelerde yer alan, halkının kendini her bakımdan güvende ve mutlu hissettiği kent olmak” şeklinde belirlenmiştir ([URL-5](#)).

Söz konusu üç şehir yönetiminin 2020-2024 yıllarını kapsayan Stratejik Planlarında yer alan öğrenen şehir ile ilgili amaç ve hedefler, şehrin diğer üyelikleri, öğrenen şehir olmada rol oynayan paydaşlar, ortak ve farklı uygulamaları içeren karşılaştırmalı tablosu aşağıdaki şekilde sunulabilir:

ÜYE ŞEHİR	Diğer üyelikler/programlar/işbirlikleri	Stratejik Plan amaç	Stratejik Plan hedefler	Paydaşlar	Ortak uygulamalar	Farklı Uygulamalar
-----------	---	---------------------	-------------------------	-----------	-------------------	--------------------

ESKİŞEHİR	Türk Dünyası Kültür Başkenti, UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Başkentliği	Eskişehir’de eğitim, kültür, sanat ve spor faaliyetlerini günlük yaşantının bir parçası haline getirmek (URL-6)	Yaşam boyu öğrenme faaliyetlerinin artırılması ve yaygınlaştırılması, Sanatsal ve kültürel etkinliklerin zenginleştirilerek sürdürülmesi, Spor kültürünün tabana yayılması ve sportif faaliyetlerin artırılması (URL-6)	Halk Eğitim Merkezleri, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Sanat Meslek Eğitim Kursları (ESMEK), İl Millî Eğitim Müdürlüğü Hayat Boyu Öğrenme Birimi	Öğrenme şenlikleri, mesleki eğitim programları	Kocakır Ekolojik Şehir Projesi (URL-7)
KONYA	Tarihi Şehirler Ligi, Anadolu Medeniyetleri Belediyeler Birliği, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler, Uluslararası Tarım Şehirleri Birliği	Benim Şehrim Konya’da milli ve manevi değerlerine bağlı gençliğin yetişmesini, ekonomiye katkı sağlayıcı mesleki yeterlilik eğitimlerinin verilmesini, sağlıklı nesiller için spor, gençlik ve eğitim hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak. (URL-8)	Yetişkinler için meslek edindirme kursları açmak, Çocuk ve gençleri sürekli eğitimlerle geleceğe hazırlamak vb. (URL-8)	Halk Eğitim Merkezleri, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları, Konya Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları (KOMEK), Selçuklu Belediyesi, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Hayat Boyu Öğrenme Birimi	Öğrenme şenlikleri, mesleki eğitim programları	Büyükşehir Belediyesi Konya Katı Atık Yönetimi Projesi ile metan gazından elektrik enerjisi üretimi tesisi kurulması, Selçuklu Belediyesi’nin Akıllı Atık Toplama Sistemi ile yer altı çöp konteynrlarına sensörler yerleştirilmesi (Gürcan ve Açıksoz, 2023: 586).
HATAY	EXPO 2021	Kültürel ve sosyal hizmetlerin etkin sunumu ile dezavantajlı (kadın, çocuk, yaşlı, engelli vb.) kesimlerin güçlendirilerek sosyal hayata katılımlarının artırılması (URL-9).	Kültür, sanat ve sportif faaliyetler ile toplumsal gelişimin desteklenmesi (URL-9).	Hatay Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları (HATMEK), Halk Eğitim Merkezleri, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Hayat Boyu Öğrenme Birimi	Öğrenme şenlikleri, mesleki eğitim programları	6 Şubat’ta yaşanan deprem felaketi sonrasında çalışabilir nüfusu tekrar iş sahibi yapabilmek için çalışma, kapasite geliştirme, yeni girişimlere ve iş birliklerine çalışma ortamı oluşturma hedefiyle “Topluluk Merkezleri” projesinin hayata geçirilmesi (URL-10).

4.2. Afyon-Balıkesir-İzmir (2020)

Hatay’ın ardından Türkiye’den hem yaratıcı hem öğrenen şehir programlarına dahil olmaya hak kazanmış olan Afyon’da biri Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, diğeri Afyon Kocatepe Üniversitesi olarak eğitim-öğretim faaliyetlerini

sürdüren iki adet üniversite bulunmaktadır. Afyon Belediyesi'nin 2020-2024 yıllarını kapsayan Stratejik Planı'nda vizyonu "Geleceğe güvenle bakan, gelişimde ve değişimde öncü, yaşanabilir çevre yönetimini oluşturmuş ve teknolojik gelişmeleri bünyesinde barındıran marka bir şehir olmak" olarak şeklinde belirlenmiştir (URL-11).

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 yıllarını kapsayan Stratejik Planı'na göre vizyonu, "coğrafyasının gücünü, tarımsal üretim çeşitliliğini ve tarihsel birikimlerini, temiz sanayi ve yüksek teknoloji ile dünya markası gıda ürünlerine, temiz enerjiye, nitelikli sağlık ve turizm hizmetlerine dönüştürebilen, her bir ilçesinin kendine has marka unsurlarıyla, dünyaca kabul gördüğü, bütün mahalle ve sokaklarında kültürün, sanatın, sporun renkleriyle şehrin hayat bulduğu, Kuva-yı Milliye bilincinin beslediği milli değerleriyle, Dünya şehri Balıkesir..." şeklinde belirlenmiştir. Plana göre kentteki herkesin faydalanabileceği ve günün her saati açık olacak büyük bir kütüphane inşa edilecek ve kentte Büyükşehir Belediyesi liderliğinde tarım teması etrafında bir üniversite/enstitü açılacaktır. Ayrıca halkın her kesiminin hem mesleki hem sosyal hem sanatsal bilgi ve becerilerinin artırılması amacı ile ilçe belediyelerinin iş birliği ile Sosyal Etkinlik Merkezi kurulacaktır (URL-12).

Hatay ve Afyon'un ardından hem yaratıcı hem öğrenen şehir programlarına dahil olan bir diğer şehir olan İzmir'de Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 yıllarını kapsayan Stratejik Planı'nda vizyonu "gücünü, farklılıkların ahenk içinde bir arada yaşamasından alan, dünyadan öğrenen ve dünyaya ilham kaynağı olan, refahın, adaletin ve doğayla uyumun yaşamın her anıyla bütünleştiği bir şehir olmak" şeklinde belirlenmiştir. Bunun için sağlık ve kişisel gelişim konularında verilecek eğitimler, kültürel ve sanatsal eğitimler, tematik atölyeler, kent kültürü ve tarihine yönelik eğitimler, kitap okumayı özendirici etkinlikler arttırılacak ve dijital kütüphaneler açılacaktır (URL-13).

Söz konusu üç şehir yönetiminin 2020-2024 yıllarını kapsayan Stratejik Planlarında yer alan öğrenen şehir ile ilgili amaç ve hedefler, şehrin diğer üyelikleri, öğrenen şehir olmada rol oynayan paydaşlar, ortak ve farklı uygulamaları içeren karşılaştırmalı tablosu aşağıdaki şekilde sunulabilir:

ÜYE ŞEHİR	Diğer üyelikler/programlar/işbirlikleri	Stratejik Plan amaç	Stratejik Plan hedefler	Paydaşlar	Ortak uygulamalar	Farklı Uygulamalar
AFYON	UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı	Kent kültürü ve toplumsal birlikteliği arttıracak eğitim, kültür, sanat ve spor alanlarını geliştirmek (URL-14)	İstihdam olanağı sağlamak amacıyla halkımızın mesleki becerilerini geliştirmek (URL-14)	Afyonkarahisar Mesleki Eğitim Merkezi, Halk Eğitim Merkezleri, Üniversiteler, İl Milli Eğitim Müdürlüğü Hayat Boyu Öğrenme Birimi	Öğrenme şenlikleri, mesleki eğitim programları	
BALIKESİR	Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı, Marmara Belediyeler Birliği, Tarihi Kentler Birliği, Sağlıkli Kentler Birliği, Uluslararası Tarım Şehirleri Birliği	Sağlık ve sosyal alanda yaşam kalitesinin sürdürülebilir bir şekilde gelişmesine katkı sağlamak", "Sağlı Geliştiren Şehir Balıkesir marka değerini oluşturmak (URL-11)	Aile Destek Eğitim Merkezi (ADEM) aracılığıyla aile ve anne adaylarına çocuk yetiştirme eğitimi vb. düzenlenmesi; meslek edindirme kursları düzenlenmesi; kadın kooperatifi kurulması;	Halk Eğitim Merkezleri, Üniversiteler, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları (BALMEK), İl Milli Eğitim Müdürlüğü Hayat Boyu Öğrenme Birimi, Balıkesir Çiftçi	Öğrenme şenlikleri, mesleki eğitim programları	Balıkesir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde "Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı" kurulması (URL-17)

			Çocuk Üniversitesi kurulması (URL-11)	Eğitim Merkezi (URL-15), Balıkesir Büyükşehir Belediye Konservatuarı (URL-16)		
İZMİR	UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı, Sağlık Kentler Birliği, Yavaş Kentler Birliği	Yaşayarak Öğrenme (URL-13)	Tüm insanları kapsayan, yenilikçi, eşit ve kaliteli bir yaşayarak öğrenme imkanı sağlanması ve herkes için hayat boyu öğrenme fırsatlarının desteklenmesi (URL-13)	Meslek Fabrikası Şube Müdürlüğü, Halk Eğitim Merkezleri, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Hayat Boyu Öğrenme Birimi	Öğrenme şenlikleri, mesleki eğitim programları	Gezici Kütüphane uygulaması (URL-18)

4.3. Bursa-Sakarya-Yozgat (2022)

Hem yaratıcı şehir hem de öğrenen şehir programlarına dahil olan şehirlerimizden biri olan Bursa, İpek Yolu üzerindeki stratejik konumu sayesinde daima önemli bir kültür ve ticaret şehri olmuştur. Zengin tarihi, doğal güzelliği ve yerleşik sosyal ve ekonomik yapısı ile Bursa, “farklı kültürlerin bir araya geldiği şehir” olarak eğitim merkezlerinin sayısını artırarak ve yaşam boyu öğrenme ekosistemine dezavantajlı insanları da dahil ederek bütün düzeylerde eğitime eşit erişimi sağlamak, mesleki eğitimin yenilikçi modellerini yaratarak, yetişkin eğitime yeni yaklaşımlar ve yöntemler geliştirerek istihdamı ve teknolojik uyumu önceliklendirmek, bilimsel ve teknolojik gelişmeler kadar şehrin ekonomik yapısını yansıtan bir yaşam boyu eğitim vizyonu kurmak hedefini taşımaktadır (URL-19).

Bursa’da devlete ait iki ve bir özel olarak toplam üç üniversite eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Öğrenen bir şehir olarak Bursa; kentsel istihdam, yenilikçilik ve girişimcilik ağı, kentin istihdam ve girişimcilik ekosisteminin sürdürülebilirliğini sağlamak için eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Yerel ürünlerin üretimini ve satışını teşvik etmek, kırsal kesimde bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmek ve kadın kooperatiflerinin ekonomik ve sosyal altyapısını güçlendirmek için eğitim olanakları ve öğrenme faaliyetleri sağlanmaktadır. Bursa Büyükşehir Belediyesi’nin 2020-2024 yıllarını kapsayan Stratejik Planı’nda vizyonu “çınarların gölgesinde, birlik beraberlik ve huzur içinde yaşanan mutlu bir dünya şehri Bursa” olarak belirlenmiştir (URL-19). Bursa’da ücretsiz sanat ve mesleki eğitim danışmanlık hizmetleri kapsamında sanatsal becerilerini geliştirmek ve bu sayede mesleki ve sosyal gelişimlerini sağlamak isteyen bireyler için eğitim kursları düzenlenmektedir. Gençler için seminerler, çalıştaylar, turnuvalar ve festivaller gibi eğitim, spor, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinliklerin sergilendiği bir platform olarak Bursa Büyükşehir Belediyesi Gençlik Kulübü görev yapmaktadır. Ayrıca Bursa’da eşitlik ve içerme politikaları bakımından cinsiyet, etnik köken, dil, din, ikamet yeri, sağlık veya sosyo-ekonomik durumlarına bakılmaksızın bütün öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için mevcut eğitimsel süreçleri yeniden organize edecek çok sayıda çalışma da devam etmektedir (URL-20).

“Rahat ve konforlu ulaşım sistemlerine sahip, afetlere karşı hazırlıklı, kültürel zenginliğinden güç alan, engellileri ve muhtaçları toplum ile bütünleşmiş, çağdaş yönetim sistemlerini kullanan, vatandaşların temiz ve doğal çevre içinde yaşadığı,

özgün nitelikleri ile turizmde ve tarımsal üretimde öne çıkan bir kent olmak” vizyonu (URL-21) ile Sakarya, öğrencilere sosyal zorlukları ele almak ve şehrin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasına bir katkı sunmak için ihtiyaç duyulan bilgi ve becerileri tedarik etmek, gençlerin ve yetişkinlerin mesleki eğitimine odaklanmak, engelli bireylerin fiziksel ve öğrenme gelişimini desteklemek hedefini taşımaktadır. Şehirde çok sayıda çocuk eğitim merkezi ve 21 mesleki eğitim merkezi bulunmaktadır. Ayrıca yaşlı nüfus için bir destek ve koordinasyon merkezi bulunmaktadır. Öncelikli sektörlerde ihtiyaç duyulan becerilerin kazandırılmasına yönelik kurslar ve programlar kentte geliştirilmektedir. Sakarya ayrıca öğrencilere iş ve kariyer danışmanlığı hizmetleri, girişimcilik ve mentorluk eğitimleri ile aracıların mesleki bilgilerini artırmak ve sektöre yeni girişimcileri teşvik etmek için arıcılık eğitimleri de vermektedir. Şehir genelindeki merkezler, engelliler için hizmetler, aile danışma birimleri, yaşlılar için yardım, ayrıca iletişim, kendini ifade etme ve özgüveni geliştirmeye yönelik kurslar ve kulüpler sunmaktadır. Kanaat önderleri, uzmanlar ve akademik konuklar da ders vermeye davet edilir (URL-22).

UNESCO Öğrenen Şehirler Küresel Ağı'nın mevcut son üyesi olarak Yozgat, öğrenen bir şehir olarak, mesleki eğitim yoluyla istihdam oranlarını arttırmak, doğal yaşam alanlarının ve biyolojik çeşitliliğin kaybının azaltılmasına ve iklim değişikliğinin etkilerinin hafifletilmesine katkıda bulunmak hedefini taşımaktadır (URL-23). Eşitsizliklerin azaltılması konusuna önem veren Yozgat, dezavantajlı gruplara yönelik mesleki eğitimler, destek ve hibe programları sağlamaktadır. Çocuk ve gençlerin haklarını geliştirmek için her yaşta öğrenci sözcü olarak seçilmekte ve insan hakları eğitimi verilmektedir. Ayrıca şehrin Teknoparkı, teknoloji odaklı şirketlerin kurulmasını ve geliştirilmesini teşvik etmekte, sinerji ve iş birliği olanaklarını artırmakta, nitelikli insanlara iş imkânı yaratmaktadır. Yozgat, girişimcilik eğitimini tamamlayan kişilere kendi işlerini kurmaları için maddi destek sağlamaktadır (URL-24).

Söz konusu üç şehir yönetiminin 2020-2024 yıllarını kapsayan Stratejik Planlarında yer alan öğrenen şehir ile ilgili amaç ve hedefler, şehrin diğer üyelikleri, öğrenen şehir olmada rol oynayan paydaşlar, ortak ve farklı uygulamaları içeren karşılaştırmalı tablosu aşağıdaki şekilde sunulabilir:

ÜYE ŞEHİR	Diğer üyelikler/programlar/işbirlikleri	Stratejik Plan amaç	Stratejik Plan hedefler	Paydaşlar	Ortak uygulamalar	Farklı Uygulamalar
BURSA	Sağlıklı Kentler Birliği, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı	Kültür ve turizm zenginliklerine değer katarak yerel ekonomik refahı artırmak (URL-19).	Kültürel ve sanatsal alanlarda yapılan etkinliklerin erişilebilirlik düzeyini artırmak; tarihi, kültürel ve doğal değerlerimizin gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak (URL-19).	Bursa Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (BUSMEK), Halk Eğitim Merkezleri, Üniversiteler, Hayat Boyu Öğrenme Birimi	Öğrenme şenlikleri, mesleki eğitim programları	“İpek Şehri Bursa” isimli kırsal kalkınma projesi, ‘Sıfır Atık’ Projesi, “Bursa İpeği Yeniden Hayat Buluyor Projesi”.
SAKARYA		Sakarya’yı; kültür sanat alanında toplumun gelişimine, ihtiyaç ve taleplerine yönelik düzenli, nitelikli	Şehrin kültür sanat hayatına katkı sağlamak, Vatandaşların kişisel ve mesleki gelişimine katkı sunmak (URL-21).	Sakarya Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Sakarya Uygulamalı Bilimler Enstitüsü Hayat Boyu Eğitim Merkezi, İlçe	Öğrenme şenlikleri, mesleki eğitim programları	Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde Yaşam Boyu Öğrenme Tezli Yüksek Lisans programı açılması (URL-25).

		etkinliklerin düzenlendiği, yaygın eğitim faaliyetlerinin herkese ulaştırıldığı şehrin tüm turizm potansiyelinin harekete geçirildiği, eğitim ve sporla ilgili kapasitesini sürekli arttıran, vatandaşların sportif faaliyetlere teşvik edildiği, uluslararası ilişkileri güçlü bir şehre dönüştürmek (URL-21).		Sosyal Gelişim Merkezleri, Yaşlı Destek Merkezi		
YOZGAT		Her yaştan bireylerin sosyal kültürel ve eğitim ihtiyaçlarını karşılayarak sosyal, kültürel ve eğitim altyapısı tamamlanmış bir şehir oluşturmak, halk sağlığı konusunda hemşerileri bilinçlendirme k (URL-24).	Kültür sanat faaliyetlerini teşvik etmek ve desteklemek, halk sağlığı ile ilgili eğitim, konferans, seminer vb. etkinlikler düzenlemek (URL-24).	Halk Eğitim Merkezleri, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Hayat Boyu Öğrenme Birimi	Öğrenme şenlikleri, mesleki eğitim programları	Oyun Sokağı Projesi, OkuYoz Projesi (URL-26).

5. Sonuç

UNESCO'nun da belirttiği gibi öğrenen bir şehir, herkes için yaşam boyu öğrenmeyi teşvik eden bir şehir olup tüm dünyada kendini öğrenen şehir olarak niteleyen şehirlerin sayısı hızla artmaktadır. Türkiye'den bu programa dahil olmaya hak kazanmış olan şehirler; Eskişehir, Konya, Hatay, Afyon, Balıkesir, İzmir, Bursa, Sakarya ve Yozgat olmuştur. Bu şehirlerimizden birçoğu daha önceki yıllarda başka birçok şehirler arası iş birliği ağlarına üye olmuş (örneğin Konya Tarihi Şehirler Ligi, Anadolu Medeniyetleri Belediyeler Birliği, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler, Uluslararası Tarım Şehirleri Birliği) ve farklı unvanlara (örneğin, Eskişehir 2013 yılında "Türk Dünyası Kültür Başkenti" unvanını ve "UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Başkentliği" unvanını taşımıştır) da ev sahipliği yapmıştır. Nitekim öğrenen şehirlere dünyadan uygulama örneklerinde literatürde en çok verilen örnekler olan Corks ve Pecs şehirlerinin de önceki yıllarda Avrupa Kültür Başkenti unvanı taşımış olduğu ve bunun avantajlarını kullandığı belirtilmiştir.

Türkiye üye şehirlerinin öğrenen şehir olmanın gereklerini yerine getirerek hem örgün hem de yaygın ve sargın öğrenmeye yönelik çalışmalar ve projeler yürüttükleri görülmektedir. Buna şehirlerdeki üniversitelerin, belediye ve büyükşehir belediyelerinin bünyesinde açmış olduğu meslek edindirme kurslarının, il milli eğitim müdürlüklerinin ve halk eğitim merkezlerinin rolleri ve katkıları büyüktür. Özellikle Türkiye'deki örgün öğretim fırsatlarından yararlanamayan ve yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü farkı

gözetmeksizin herkesin bilgi ve becerisini arttırabildiği kurumlar olarak meslek edindirme ve halk eğitim merkezleri büyük bir önem taşımaktadır. Bu bütün üye şehirlerde gerçekleştirilen ortak uygulamalardandır. Ayrıca örgün öğrenme fırsatı olarak örneğin Balıkesir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde "Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı" kurulmuş; Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Yaşam Boyu Öğrenme Tezli Yüksek Lisans programı açılmıştır. Üniversite-belediye iş birlikleri de bu noktada önemli bir rol oynamaktadır.

Ayrıca üye şehirlerde başka birçok ortak uygulamayı gözlemlemek de mümkündür. Bunlar arasında her şehirde 1-7 Haziran tarihleri arasında hayat boyu öğrenme haftası kapsamında etkinliklerin gerçekleştirilmesi; yaşam boyu devam eden eğitim fırsatlarına ilişkin bilgi ve farkındalığı arttırmaya yönelik düzenlenen etkinliklerden oluşan ve Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü önderliğinde öğrenme şenlikleri düzenlenmesi sayılabilir. Üye şehirlerde öne çıkan farklı uygulamalar olarak ise; İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Meslek Fabrikası kurularak kentin ekonomik olarak kalkınması, nitelikli işgücünün arttırılması ve istihdam olanakları ile rekabet potansiyelinin iyileştirilmesine yönelik bir model oluşturulması; Gezici Kütüphane uygulaması ile okur-yazar her yaştan kişinin ihtiyaç duyduğu kitaba kolayca ulaşmasını sağlamak ve böylece kitap okuma oranlarını arttırmak için Büyükşehir Belediyesi'nin sahibi olduğu 2 otobüsün kütüphane olarak tasarlanması ile köylerde de internet, okuma, araştırma olanakları temin edilmesi; kırsal kalkınma ve kadınların üretim sürecine dahil edilmesine yönelik İpek Şehri Bursa Projesi; Yozgat Doğa Eğitim Merkezi'nde yaban hayatı ve biyolojik çeşitlilik konulu programlar sunulması ve Yozgat'ta %50'si göçmen olan 500 çocuğa eğitim verme hedefi ile Oyun Sokağı Projesinden bahsedilebilir.

Ancak Türkiye'de öğrenen şehir anlayışının henüz gelişmekte olması nedeniyle pek çok eksikliğinin bulunduğu da gözlemlenmiştir. Bunların başlıcaları pek çok üye şehirde uygulamaların benzeşmesi ve farklı uygulama örneklerine ilişkin bilgiye ulaşmanın çok sınırlı olmasıdır. Örneğin, UNESCO'nun Öğrenen Şehirlerinin tanıtıldığı sitesinde birçok üye şehrimize ilişkin bilgiler yer almamakta, ayrıca doğrudan "öğrenen şehir" olmaya ilişkin bir ibare hiçbir belediye ve büyükşehir belediyesinin stratejik planında veyahut belediyelerin kendi sitelerinde bulunmamaktadır. Bu durum, amacın yalnızca üye sayısını nicelik olarak arttırmak mı olduğu sorusunu akla getirmektedir. Burada denetim mekanizmasının işlerliğini sorgulamak gerekmektedir. Öğrenen şehirlerimizdeki uygulamalar ekonomik ve sosyal boyuta odaklanmaktayken öğrenen şehir olmanın sağlıklı ve yeşil yönlerine yönelik uygulamalar daha sınırlı kalmaktadır.

Öğrenen şehirlere ilişkin paydaş katılımını saptamanın zorluğundan da bahsetmek gereklidir. "Öğrenen Şehirlerin Tanımlanması" başlığında da belirtildiği üzere "öğrenen şehrin geniş bir kapsamında yurttaşlar öğrenme deneyimlerinin çoğunluğunu tasarlar ve yönetirler". Üye şehirlerimizde gerçekleştirilen uygulama ve projelerin demokratik istişari mekanizmalarla hazırlanıp hazırlanmadığı konusunda da detaylı bilgiye ihtiyaç bulunmaktadır. Örneğin Türkiye'de bu programa dahil olan şehirlerimizde yerel halkın bu program ile ilgili ne kadar bilgi sahibi olduğu ve kararlara dahil edilip edilmediği ile ilgili örnek bir alan araştırması yapılması yararlı olacaktır. Bunun yanı sıra dünyadan uygulama örneklerinden bahsedilirken öğrenme festivallerinin kapsamı ve katılım boyutları ve öğrenme festivallerinde yurttaşların gönüllü çalışmaları ve katılımlarının öneminden bahsedilmiştir. Türkiye'deki öğrenme

şenliklerinin kapsam ve katılım boyutu ile bu örneklerle yakınlaştırılması gerekmektedir.

Elbette ki öğrenen şehir olmanın tek bir doğru yolu yoktur. Ancak Türkiye'nin özellikle nitelik bakımından bu programı halk tabanlı olarak geliştirmesi gerekmektedir. Teoride bütün şehirlerin öğrenen şehir olabilmesi mümkün olsa da hem o ülkeye özgü dinamiklerin hem de yerel yöneticilerin rolü azımsanamaz. Söz konusu unvanlar elde edildikten sonra sürdürülebilirliği için bu unvanın halk ve yerel yönetimler tarafından sahiplenilmesi ve ileriye taşınabilmesi gereklidir. Böylece elde edilecek kazanımlar ve başarılar, yeni aday şehirler için de ilham kaynağı olabilecektir.

Kaynakça

- Akbaş, O. ve Özdemir, S. M. (2002), "Avrupa Birliğinde Yaşam Boyu Öğrenme," *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156, 1-12.
- Akın, G. (2022), "Yaşam Seyrindeki Öğrenme Yolları: Yaşam Boyu, Yaşam Genişliğinde ve Yaşam Derinliğinde", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 55 (2), 567-599.
- Biao, I.; Esaete, J. and Oonyu, J. (2013), "The Role of Building Learning Cities In The Rejuvenation of Africa", *Int Rev Educ*, 59, 469-488.
- Bilgimöz, S. ve Uygur, A. (2022), "Öğrenen Şehirler Üzerine Kavramsal Bir Araştırma", *Journal of Recreation and Tourism Research*, 9 (1), 47-71.
- Boschier, R. (2018), "Learning cities: fake news or the real deal?", *International Journal of Lifelong Education*, 37(4), 419-434.
- Erkkilä, K. (2020), "The City of Espoo Develops as a Sustainable Learning City", *Andragoška spoznanja/Studies in Adult Education and Learning*, 26 (1), 85-96.
- Fitzgerald, H. E. and Zientek, R. (2015), "Learning Cities, Systems Change, and Community Engagement Scholarship", *New Directions for Adult and Continuing Education*, 145, 21-33.
- Güleç, İ.; Çelik, S. ve Demirhan, B. (2012), "Yaşam Boyu Öğrenme Nedir? Kavram ve Kapsamı Üzerine Bir Değerlendirme", *Sakarya University Journal of Education*, 2(3), 34-48.
- Gürcan, C. ve Açıksoz, S. (2023), "Akıllı Atık Yönetimi ve Örnek Uygulamalar", *Kent Akademisi Dergisi*, 16(1), 577-594.
- Han, S. and Makin, A. (2013), "Learning cities in East Asia: Japan, the Republic of Korea and China", *Int Rev Educ*, 59, 443-468.
- Kurutçu, K. (2019), *Kardeş Şehir İlişkileri ve Öğrenen Kentler: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Németh, B. (2020), "Learning Cities in Progress: Comparing The Models of Pécs and Cork", *Andragoška spoznanja/Studies in Adult Education and Learning*, 26 (1), 67-84.
- Osborne, M., Kearns, P. and Yang, J. (2013), "Learning cities: Developing inclusive, prosperous and sustainable urban communities", *Int Rev Educ*, 59, 409-423.

- Popović, K.; Maksimović, M.; Jovanović, A. and Joksimović, J. (2020), “New Learning Sites in Learning Cities – Public Pedagogy and Civic Education”, *Andragoška spoznanja/Studies in Adult Education and Learning*, 26(1), 33-51.
- Preisinger-Kleine, R. (2013), “An Analytical Quality Framework For Learning Cities and Regions”, *Int Rev Educ*, 59, 521–538.
- Thummaphan, P. and Sripa, K. (2022), “The Learning City Development Guideline for Promoting Lifelong Learning in Thailand”, *Studies in Continuing Education*, 44, 1-21.
- URL-1: <https://www.unesco.org.tr/> (Erişim Tarihi: 15.03.2023).
- URL-2: <https://uil.unesco.org/document/turkey-lifelong-learning-strategy-paper-issued-2009> (Erişim Tarihi: 15.03.2023).
- URL-3: <https://uil.unesco.org/city/eskisehir> (Erişim Tarihi: 15.03.2023).
- URL-4: <https://uil.unesco.org/city/konya> (Erişim Tarihi: 20.04.2023).
- URL-5: <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/s/2206/Hatay+Buyuksehir+Belediyesi+2020-2024> (Erişim Tarihi: 15.05.2023).
- URL-6: https://www.eskisehir.bel.tr/dosyalar/stratejik_plan/2020G.pdf (Erişim Tarihi: 15.04.2023).
- URL-7: <https://www.ecobuild.com.tr/post/2019/08/30/eski%C5%9Fehir-kocak%C4%B1r-projesi> (Erişim Tarihi: 15.04.2023).
- URL-8: http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/NB9yy+stratejik_plan.pdf (Erişim Tarihi: 20.04.2023).
- URL-9: <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/s/2206/Hatay+Buyuksehir+Belediyesi+2020-2024> (Erişim Tarihi: 15.05.2023).
- URL-10: konya.bel.tr (Erişim Tarihi: 20.04.2023).
- URL-11: http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/yUkYy+Stratejik_Plan.pdf (Erişim Tarihi: 15.04.2023).
- URL-12: http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/poBHM+BBB_Stratejik_Plan_2020-2024.pdf (Erişim Tarihi: 20.04.2023).
- URL-13: https://www.izmir.bel.tr/CKYuklenen/Dokumanlar_2020/Stratejik%20Plan2024.pdf (Erişim Tarihi: 15.04.2023).
- URL-14: afyon.bel.tr (Erişim Tarihi: 20.05.2023).
- URL-15: <https://bacem.com.tr/> (Erişim Tarihi: 20.04.2023).
- URL-16: <https://www.balikesir.bel.tr/kultur-sanat-tr> (Erişim Tarihi: 20.04.2023).
- URL-17: <https://www.balikesir.edu.tr/site/birim/hayat-boyu-ogrenme-ve-yetiskin-egitimi-anabilim-dali-381922> (Erişim Tarihi: 20.04.2023).

- URL-18: <https://www.izmir.bel.tr/tr/kutuphanelerimiz-ve-kent-muzesi/58/4066> (Erişim Tarihi: 15.04.2023).
- URL-19: https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/191011104504_0.0.0.BBB-2020-2024-Stratejik-Plani.pdf (Erişim Tarihi: 15.04.2023).
- URL-20: <https://www.uil.unesco.org/en/learning-cities/bursa> (Erişim Tarihi: 15.04.2023).
- URL-21: http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/HHe3U+Sakarya_Buyuksehir_Belediyesi_2020-2024_Stratejik_Plan.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2023).
- URL-22: <https://uil.unesco.org/city/sakarya> (Erişim Tarihi: 20.05.2023).
- URL-23: <https://www.uil.unesco.org/en/learning-cities/yozgat> (Erişim Tarihi: 20.05.2023).
- URL-24: http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/tOjU+Yozgat_Str_Plan_10_01.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2023).
- URL-25: <https://egitim.sakarya.edu.tr/tr/icerik/17384/89111/yasam-boyu-ogrenme> (Erişim Tarihi: 20.05.2023).
- URL-26: yozgat.bel.tr (Erişim Tarihi: 20.05.2023).
- Watson, C. and Wu, A. T. (2015), “Evolution and Reconstruction of Learning Cities for Sustainable Actions”, *New Directions For Adult and Continuing Education*, 145, 5-19.
- Webb, S.; Holford, J.; Hodge, S.; Milana, M. and Waller, R. (2020), “Learning Cities and Implications for Adult Education Research”, *International Journal of Lifelong Education*, 39 (5-6), 423-427.
- Wheeler, L. (2017), “TVET and the UNESCO Global Network of Learning Cities: Relevance For Countries in the Middle East”, *International Journal of Training Research*, 15(3), 245-254.